

Кормич Л. І., завідувач кафедри соціальних теорій
Національного університету «Одеська юридична академія»,
д.і.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України

Сергій Васильович Ківалов – знаний політик, державний та громадський діяч сучасної України

Ювілейні дати в житті людини – це завжди вагомий привід як для власного аналізу та оцінки прожитого і зробленого, так і, головне, для оцінки оточуючими внеску цієї особистості у спільні важливі справи. Тож сьогодні ми можемо констатувати, що Сергій Васильович Ківалов відбувся як відомий політик і громадський діяч, що активно впливає на різні трансформаційні процеси розбудови сучасної України.

Його становлення як політика, державного і громадського діяча йшло швидкими темпами і тісно спліталось з важливими віхами політичного розвитку української державності і суспільства. Протягом короткого історичного періоду він пройшов шлях від місцевого і регіонального рівня до загальнодержавного та міжнародного, досягаючи вагомих результатів і демонструючи себе політичним лідером, спроможним пропонувати нове стратегічне бачення вирішення складних проблем і, головне, нести відповідальність за результат і наслідки, не ховаючись за спину чи обставини і не перекладаючи її на інших. Саме остання якість характеризує справжнього лідера, політичного і громадського діяча, з яким можна погоджуватись, або не погоджуватись, але за будь-яких умов неможливо не визнавати і не рахуватись із ним та його позицією.

Формуванню таких рис політика сприяв життєвий досвід, накопичений в період служби в органах МВС: участь в ліквідації аварії на ЧАЕС, перебування в «гарячих точках» – Вірменії, Азербайджані, Грузії. Це потребувало мужності, витримки, відданості; загартовувало характер, укріплювало організаторські таланти. Як результат – швидкий рух по політичних сходах.

У 1990 році Сергій Васильович був обраний депутатом Жовтневої районної ради міста Одеси, очоливши в ній постійну комісію з питань законності і правопорядку. У 1994 році став депутатом Одеської міської ради, очолюючи в ній аналогічну комісію. А у 1998 році зробив крок у велику політику, будучи обраним народним депутатом України. Всі каденції (III-VII) його роботи у Верховній Раді України відзначені надзвичайно активною діяльністю, як законотворчою так і організаційною. Виконуючи настанови своєї мами – мудрої жінки, яка заслужено пишалася своїм сином, він не просто був присутнім на засіданнях Верховної Ради України, а плідно працював, розробляючи потрібні для суспільства законопроекти та, що особливо важливо, добивався їх прийняття і впровадження в життя держави. Понад 200 його законодавчих ініціатив стали Законами. При цьому слід зазначити, що активну позицію він займав і відстоював незалежно від знаходження у владній більшості чи в опозиційній меншості. І це багато вартує для політика.

Оскільки Сергій Васильович є Головою профільного Комітету Верховної Ради з питань верховенства права та правосуддя, то сферою його уваги була, безумовно в якості пріоритету, судова система, але не менше значення він надавав питанням освіти, культури, мови, без чого неможливо становлення

цивілізованої, демократичної, правової держави. Такий широкий спектр законотворчої діяльності свідчить про стратегічне бачення державотворчого процесу. Це не замкненість у вузькому колі виключно професійних інтересів, а прояв бажання і вміння визначати політичні перспективи суспільного розвитку. Подібні підходи притаманні справжньому політичному і громадському діячу.

Тим більше, що така робота виконується якісно, на високому фаховому рівні. Адже Сергій Васильович — доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України, академік Національної академії правових наук України, заслужений юрист України. Він є автором понад 500 друкованих наукових праць, серед яких десятки монографій, підручників, які визначають сучасні напрямки розвитку науки і підготовки фахівців різних галузей знань для держави.

Не менше сил та часу віддає Сергій Васильович Ківалов і позапарламентській політичній і громадській діяльності. В 1998 році його обрали членом Вищої ради юстиції, яку в 2002-2004 роках він очолював, значно піднявши статус цього органа і перетворивши його на впливову інституцію проведення судової реформи і формування кадрового потенціалу судової гілки влади.

Як член Національної конституційної асамблеї, член ряду Координаційних рад при вищих органах державної виконавчої влади сприяє становленню ефективної системи державного управління та вдосконаленню правового поля функціонування влади.

Авторське бачення перспектив державної політики втілилось і в ініційоване ним створення у 2002 році Української морської партії, яку нині очолює, ставлячи амбітне завдання відродження України як морської держави.

Він ніколи не уникав складних ситуацій. І коли у 2004 році, у неоднозначній політичній ситуації в країні, його обрали Головою Центральної виборчої комісії, то не відмовився заради збереження політичних рейтингів, а наражаючись на небезпеку політичних звинувачень чи політичного забуття, як це найчастіше буває з державними діячами на такій посаді, витримав і вийшов більш загартованим і відомим політиком. Набутий політичний досвід він виклав у книзі «Испытание законом», що вийшла у 2009 році і є політичним аналізом кризової ситуації в державі. Цей особистий політичний трактат включає авторські пропозиції вдосконалення процесу державного будівництва, що також є важливою складовою категорії — «політик, державний і громадський діяч».

Ще один важливий напрям діяльності С. В. Ківалова як політика — це сфера міжнародних відносин. При цьому він дуже активно працював і на західному, і на східному векторах зовнішньої політики нашої держави, укріплюючи міжнародний імідж України.

У Верховній Раді він очолює групу міжпарламентських зв'язків з Російською Федерацією, у 2003 році створив і очолив Координаційну раду юстиції України і Російської Федерації. Його членство в комітетах Парламентської асамблеї Ради Європи, європейській комісії «За демократію через право» (Венеціанській комісії) відзначені змістовними виступами з актуальних питань політики і права та слушними пропозиціями, які знаходять підтримку в цих поважних європейських інституціях.

Його зусиллями Одеська юридична академія стала своєрідним міжнародним центром, де науковці, державні і політичні діячі, що представляють різні країни

Світу, обговорюють проекти співпраці у сферах захисту прав людини, розвитку науки і освіти. Це і представники Європейського Суду з прав людини, і очільники судових інституцій, і професори провідних навчальних закладів Європи, США, Росії, Китаю, інших держав.

Вся ця багатогранна плідна діяльність відзначалась багатьма високими державними нагородами, а також нагородами інших країн, що свідчить про міжнародне визнання його досягнень на ниві формування і реалізації державної політики та розвитку міжнародних зв'язків України, її позитивного позиціонування в системі міжнародних відносин.

Сергій Васильович Ківалов — повний кавалер ордена «За заслуги» (1, 2, 3 ступенів), нагороджений орденом Ярослава Мудрого (5-го ступеня), має почесне звання «Заслужений юрист України», нагороди Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України. Він отримав високі державні нагороди ряду інших держав — Російської Федерації, Йорданії, Лівану, Болгарії.

За практичне втілення засад державної політики має численні галузеві, відомчі нагороди, відзнаки, почесні звання — Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства оборони, Міністерства освіти і науки, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Генеральної прокуратури, Вищих спеціалізованих судів, Конституційного суду, Верховного суду, Центральної виборчої комісії, Пенсійного фонду, структур Державної служби (Прикордонної, Митної, Податкової). Він має класний чин державного радника юстиції I рангу, є «Почесним працівником прокуратури України» та має багато інших нагород.

За внесок в духовний розвиток суспільства, благодійну діяльність відзначений орденами Української православної церкви, Руської православної церкви. Адже його проекти, як реалізовані — побудована студентська церква Святої мучениці Тетяни, так і ті, що в процесі реалізації як православна школа, яка активно будується, були запропоновані і здійснені в Україні вперше.

Та за глобальними проблемами і завданнями міжнародного і державного рівня Сергій Васильович ніколи не забуває про Одесу, її мешканців і про рідну юридичну академію. Ці питання — завжди предмет опікування Ківалова — політика і громадського діяча. Зроблене ним для Одеси і одеситів оцінене статусом — «Почесний громадянин міста Одеса» (2004 р.) та «Почесний громадянин Одеської області» (2013 р.), що говорить саме за себе. Побудовані навчальні заклади — юридична академія, Міжнародний гуманітарний університет, стадіони і спортивні майданчики, набережна біля моря, озеленені вулиці — все це прикрашає наше рідне місто Одесу, стимулює до аналогічних кроків інших людей, визиває повагу і бажання підтримати та долучитись до добрих справ.

Добре знайомі одесити і з благодійними проектами С. В. Ківалова, з діяльністю його іменного благодійного фонду, що опікується дітьми-сиротами, ветеранами Великої Вітчизняної війни, малозабезпеченими пенсіонерами. Чималу допомогу малозабезпеченим одеситам надає і створена за його ініціативою, знову таки перша в Україні, юридична клініка, де кожен може отримати безкоштовну кваліфіковану правову підтримку.

А найулюбленіший його проект — академія, Президентом і Почесним професором якої він є, під його керівництвом з 1997 року пройшла шлях від юридичного інституту Одеського державного університету імені І. І. Мечникова до Національного

університету «Одеська юридична академія», що є провідним юридичним вищим навчальним закладом України, членом Асоціації європейських університетів, з високими рейтинговими показниками діяльності і комфортними умовами праці і навчання для викладачів і студентів, для всього 25-ти тисячного колективу, і не лише в базовій установі в Одесі, а й в інших містах України, де розташовані її філії.

Сергій Васильович — переможець численних конкурсів, рейтингів популярності, внесений до багатьох видань, що визначають впливових особистостей і є свідченням суспільного визнання.

Вся ця відданість справі і людям, активна багатогранна діяльність, новаторські підходи, спрямовані на вдосконалення управління державним розвитком — є переконливим підтвердженням того, що Сергій Васильович Ківалов досяг високого рівня як політик і громадський діяч сучасної України. І, головне, що як неординарна особистість він має талант об'єднати навколо себе небайдужих людей задля реалізації далекосяжних цілей і завдань розбудови української державності і підвищення рівня та якості життя її громадян. І успіхів овіяряу у благородних справах на державній та громадській ниві!

Додин Е. В., професор кафедри морського и таможенного права Национального университета «Одесская юридическая академия», д.ю.н., профессор

Еволюция взглядов академика С.В. Кивалова на место и роль таможенного права в правовой системе

Впервые интерес академика С.В. Кивалова к проблемам таможенной политики и таможенного права был выражен в его учебном пособии «Организационно-правовые основы таможенного дела в Украине» 1994 г. В тот период Сергей Васильевич, уже будучи признанным специалистом в области административного права, не мог не обратить внимание на специфику общественных отношений, возникающих в сфере таможенной деятельности государства, и необходимости их регулирования посредством формирования особого организационно-правового механизма. Таким образом, в правовой науке был сделан первый шаг в осмысливании роли и места этих норм в правовом поле. Продолжая развивать эту тему, С.В. Кивалов рано или поздно должен был определиться с пониманием места норм, регулирующих отношения в столь специфической сфере государственной деятельности как таможенное дело. И он это сделал в статье «Митне право у системі адміністративного права», в которой был сформулирован его вывод о том, что нормы, регулирующие отношения в таможенном деле, представляют обособленный институт административного права. Эту же мысль, однако более аргументировано, он высказывал практически в одном из первых родившихся на просторах СНГ учебников «Таможенное право», написанном в соавторстве с профессором Д.Н. Бахрахом. Первая глава этого учебника носила название «Таможенное право как институт админист-